

10. Rim (kostim antičkog Rima)

sl.1. Koloseum (amfiteatar Flavijevaca) najsajnija je i najkarakterističnija građevina starog Rima. Građen je između 72. i 82. godine.

Antički Rim je relativno česta tema u filmskoj i gaming industriji. Obradivana je u povijesnim akcijskim filmovima ili u povijesnim spektaklima. Nakoliko popularnih video igara i strateških PC igrica smješteno je u Antički Rim. Vjerojatno su ti poznate osnovne značajke rimskog kostima, a zanimaju te nazivi i detaljniji opisi tih odjevnih predmeta.

vremenski period: 8. st. pr. Kr.- 476. po Kr.:

sl. 2. lenta vremena

- civilizacija zakonodavstva i vojnika

geografski smještaj Rimskog Carstva:

sl. 3. Rimsko Carstvo, 31.g. pr.Kr. i 211.g. po.Kr.

Kostim Rimljana razvio se iz **etruskog i grčkog** kostima.

Etruščani ili Etrurci su drevni narod koji je u starom vijeku nastanjivao područje današnje Toskane i dio Umbrije. Nosili su **i drapiranu i krojenu i šivanu odjeću**. Od **Etruščana** Rimljani preuzimaju **togu** i tip **obuće**.

sl.4. Etruščanske freske iz **Tombi del Triclinio** (5. st.pr.Kr.) smatraju se **najljepšim antičkom grobnim slikarijama**. **Plesač je odjeven u kratku togu**.

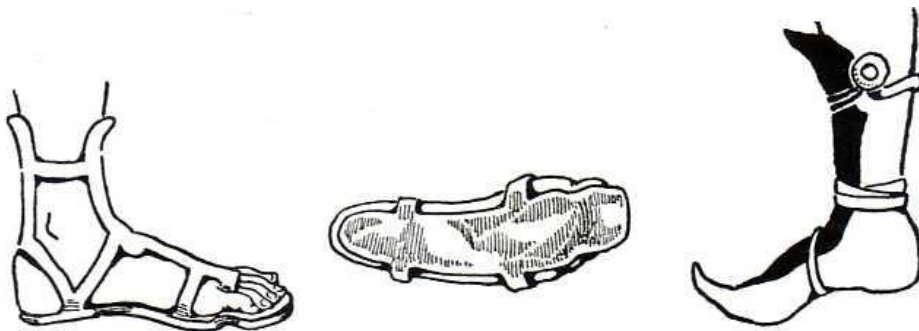

sl.5. U rimskoj formi **toga** će postati veća i voluminoznija od etruščanske i zahtijevat će veću vještinu omatanja oko tijela.

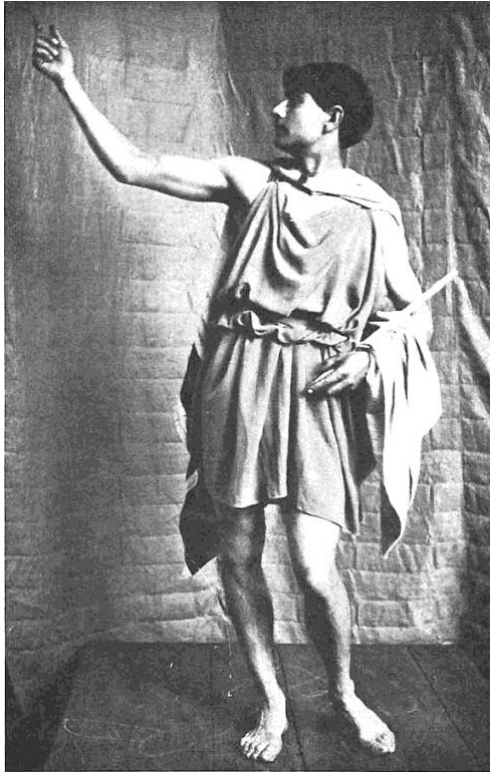

Etruščani su togu pričvršćivali fibulom.

sl.6. Etruska zlatna fibula iz sredine 7. st. pr. Kr.

sl.7. Etruščani su nosili *sandale* i *visoke cipele* na vezanje sa podignutim vrhom (utjecaj Azije).

Osnovni odjevni predmet Rimljana - **tunika**, nastavak je **grčkog hitona** (→ ponovi izraze **fibula** i **hiton** iz skripte, nastavna jedinica 9.Grčka; str 25 i 26)

sl.8 Replika grčkog hitona, preteče rimske tunike

Rimska tunika je sašivena od dva komada tkanine spojena na ramenima i sa strane, a kao osnovni odjevni predmet tuniku nose i muškarci i žene.

Muškarci nose tuniku do koljena, žene do gležnja.

Tunike (obzirom na to da li preko prsa imaju pruge određene širine) pokazuju stalež tj. društveni položaj osobe koja ju nosi.

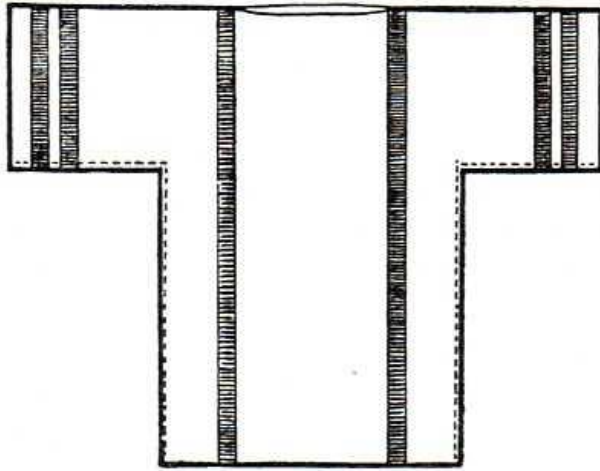
sl.9 *bazna tunika*
(bez pruga)

konjanička tunika
(uže pruge)

senatorska tunika
(šire pruge)

Niži staleži, plebejci, nose **samo tuniku**. **Viši staleži**, patriciji, nose tuniku i **iznad tunike togu**. Bogataši nose obojenu tuniku i togu.

Muškarci su najprije nosili kratku potpasanu tuniku. Tijekom vremena na tunici se javljaju poludugi rukavi i ona poprima **izgled slova T**. To je **dalmatica**. Dalmatica uz male izmjene, postaje službenim ruhom kršćanske crkve.

sl.10. Tunika Dalmatica

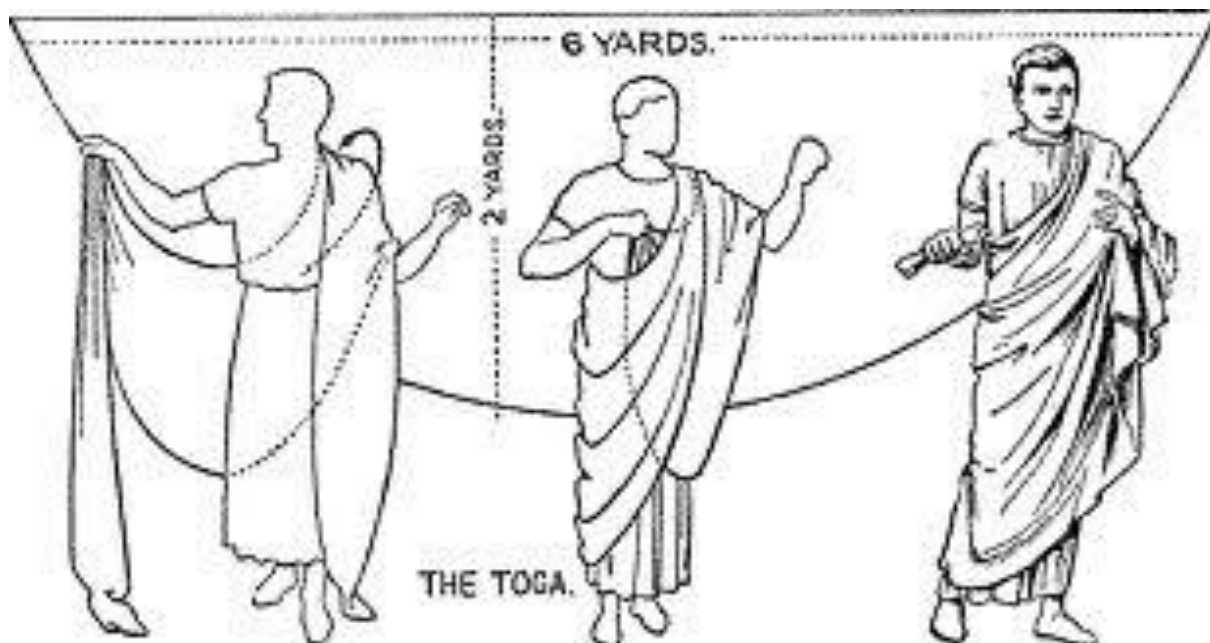
Muškarci preko tunike ogrću **togu**, 5 metara dug i 3 metra širok polukružan ili elipsast komad tkanine od fino predene tanke vune. U rimskoj formi (za razliku od etruske) toga postaje veća, voluminoznija i zahtijeva veće vještinu omatanja oko tijela.

Togu su smjeli nositi samo slobodni građani. Konzuli (patriciji, članovi plemićkih obitelji) su nosili purpurne toge. Senatori (patriciji) su nosili bijelu togu opšivenu purpurnom vrpcom **clavus**, a toga tamne boje nosila se u vrijeme žalovanja..

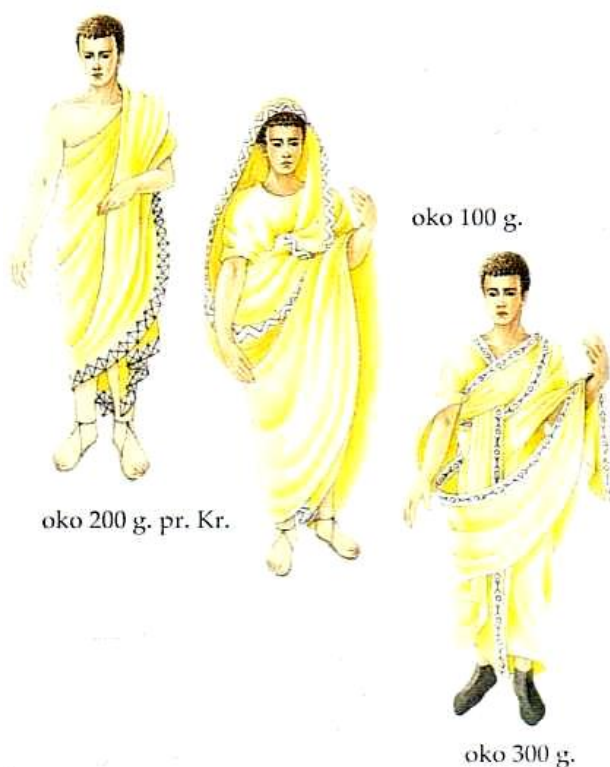
Isprva su **togu** nosili i muškarci i žene. Nakon 2.st.pr.Kr. žene koje su nosile togu su bile označene kao prostitutke.

sl.11. Replika toge

sl.12. Način odijevanja toge (yard = 0,9144 metra) *Preračunaj dimenziju toge u metre*

Tijekom stotina godina veličina i stil toge su se mijenjali. Prvotno je bila manja i nosila se s oba kraja prebačena preko lijevog ramena. Kasnije se ovijala na složen način: preko lijevog ramena, leđa, ispod desnog pazuha, pa opet preko lijevog ramena.

sl.13. Promjene veličine toge tijekom vremena

Rimljani su ogrtali i kratki plašt sličan grčkom hlamisu **pallium** (manji i kraći plašt) i **paenul** (ogrtač sa kabanicom) koji su preuzeli od Gala.

sl.14. tunika i različiti tipovi ogrtača

1. **Jednostavna vunena tunika** povezana u struku
2. **Tunika sa palliumom** (manji i kraći plašt)
3. **Tunika sa togom**
4. **Tunika sa paenulom** (ogrtač sa kabanicom)

Žene su nosile dugu tuniku na ramenima pričvršćenu fibulama, te povezanu trakama ispod grudiju. U kući se nosila donja tunika **subacula** (ili **interior**), a preko nje se izvan kuće ili za hladnijeg vremena nosila još jedna tunika **exteriorum** iz koje se razvila tunika s rukavima **stola**.

Preko svega se oko tijela omatao dugi plašt **pala** (nalik togi, ali pravokutnog oblika).

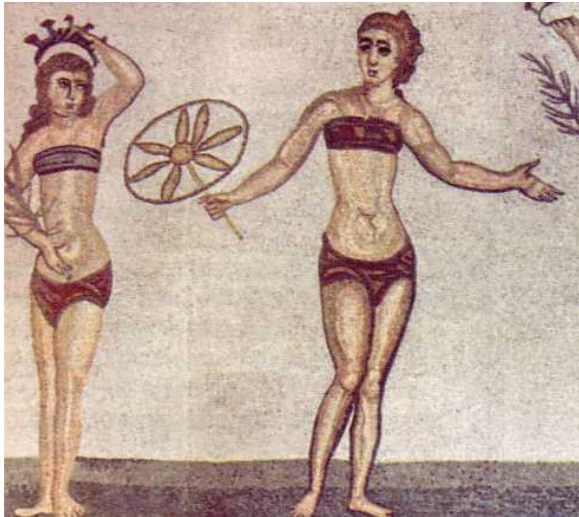
sl.15. ženska odjeća

- 5) **Tunika** povezana ispod prsa i u struku
- 6) **Tunika i pala**

Rimljani su poklanjali veliku pažnju njezi tijela, pa su tako diljem Rimskog Carstva, postojala raskošna kupališta – terme.

Rimljani, za razliku do Grka, nisu vježbali goli. Prikazi likova na mozaicima svjedoče da su nosili odjeću (žene vrlo sličnu današnjem dvodijelnom kupaćem kostimu). Ispod tunike Rimljanke su nosile preteču grudnjaka, **strophium**.

sl. 16. Preteća grudnjaka, **strophium**

Nadbedrenik koji je svojevrсна preteća gaća, **subligaculum** ili **subligaria** tj. komad tkanine kojom su omotana bedra nose prvenstveno vojnici. Subligacula se radila i od kože.

Poljoprivrednici su oko bedara nosili tkaninu omotanu kao pelene.

sl. 17. Detalj mozaika iz vile na Siciliji, 4.-3. st.pr.Kr. - preteća gaća, **subligaculum** ili

subligaria

sl. 18. Detalj mozaika (danas poznat kao "Bikini Girls") iz Ville Romana na Siciliji 4.-3. st.pr.Kr. – preteče grudnjaka i gaća
vidi više na <https://www.fashionologiahistoriana.com>

Rim je posjedovao ogromnu vojsku. Svi muškarci između 14 i 46 godina imali su obvezu služiti gradu (vojni rok trajao 20 godina). Rimsku vojsku je bila najbolje organizirana vojska antičkog doba.

sl.19. Centurion, filmska kostimografija

Centurion je zapovijedao sa 100 vojnika. Nosio je oklop sa ukrasima, metalne nazuvke na potkoljenicama i kacigu sa konjskom grivom.

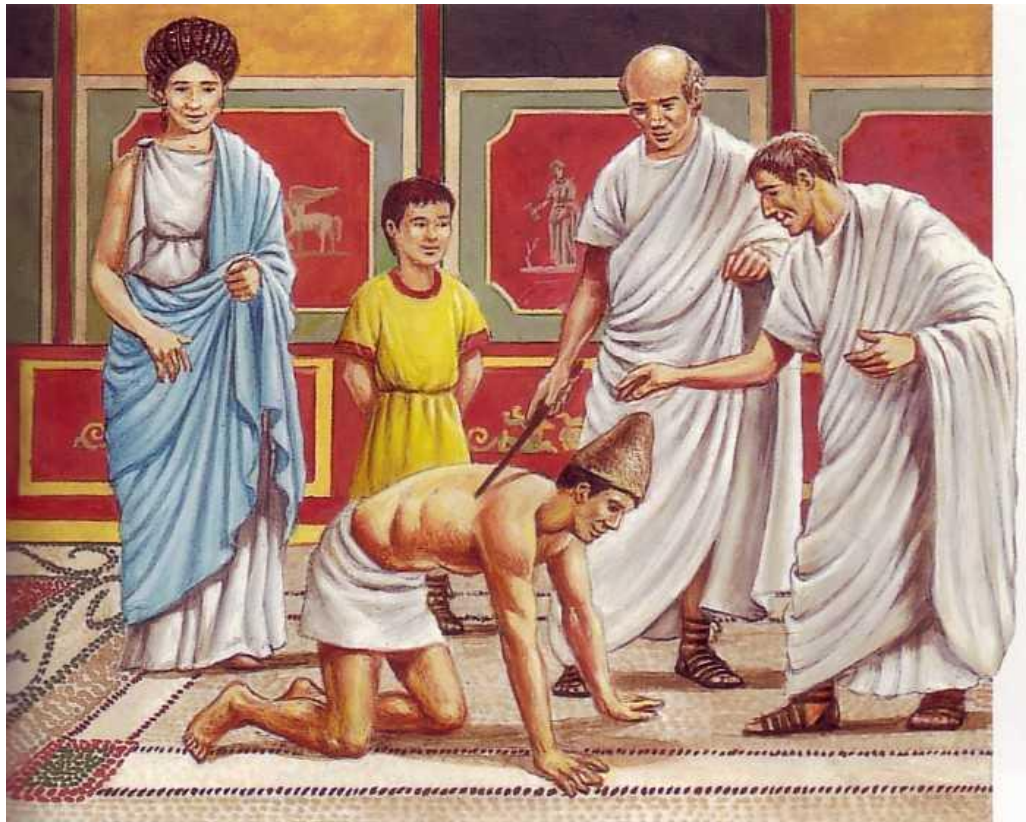
sl.20. Centurion, crtež

Legionar pješak je nosio koplje sa željeznim vrškom, kratki mač i bodež i drveni štit. Bio je odjeven u vunenu tuniku, metalni oklop težak 5 kg, metalnu kacigu i sandale **caligae**. Krajem Republike rimski vojnici počinju nositi **hlače** (do koljena) koje su preuzeli od Barbara. U prethodnim periodima Rimljani su hlače smatrali izrazito barbarskom odjećom.

sl.21. Vojnik pješak, crtež

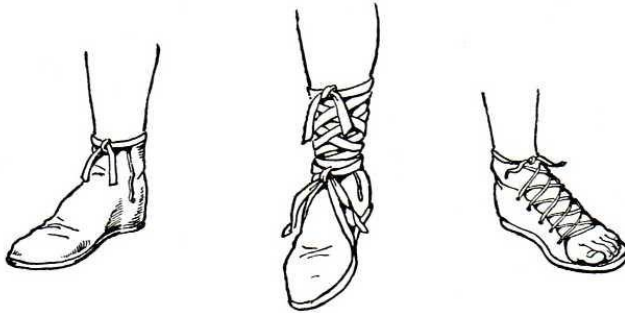
Gospodar je mogao osloboditi svog roba. Tijekom tog obreda rob je nosio **frigijsku kapu** i dobio bi udarac po ramenu. Frigijska kapa je i danas simbol slobode.

*sl.22.
Frigijska
kapa*

Obuća: Siromašni Rimljani su hodali **bosi** ili su noge omatali obojcima, a bogatiji su nosili **sandale** od neštavljene kože povezane remenčićima, te različite tipove **čizama (gallicae)** i cipela.

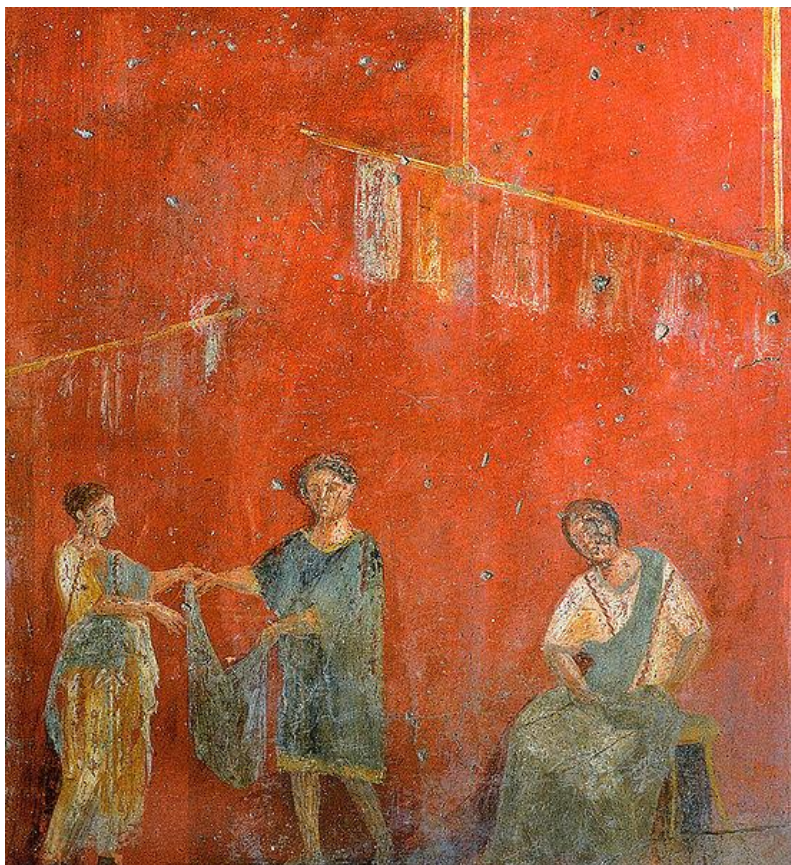
sl.23. Različiti tipovi obuće

sl. 24. polucipela na vezanje i sandala od jednog komada kože

Sirovine (vlakna) od kojih je bila izrađena rimska odjeća:

- Toge i tunike najprije su izrađivane od **fino predene tanke vune**.
- Kasnije su tunike izrađivali od **lana i pamuka i kudjelje**.
- Najkorištenije vlakno u antičkom Rimu bila je **vuna** jer se najlakše dobivala i prerađivala.
- **Pamuk** se koristio manje, uvozili su ga iz Indije.
- **Svilu** su uvozili iz Kine. Poznavali su i **divlju svilu** (to su čahure skupljene u šumi, pregrizene su i daju kraće niti, te se moraju prestići).
- Koristili su i **morsku svilu**, tj. niti koje luči velika morska školjka **bisus** (živi u Mediteranu) i daje luksuzno vlakno zlatnog sjaja.
- Svila i pamuk su bila jako skupa vlakna.
- Kvalitetnu, ali jeftiniju odjeću radili su i iz **koprive**.
- Antički Rimljani su štavili kožu i krzna, a poznavali su i postupak omekšavanja koža pomoću stipse i soli.
- Od kože su izrađivali ogrtače za vojnike i ogrtače za nošenje u hladnije doba godine.
- Kožu su koristili i za obuću i remenje. Kožom su oblagali i šljemove.
- Koristili su najviše kozju kožu, potom kožu svinja, ovaca i goveda.

Prerada tekstila:

Antički rimljani su poznavali **ručno pređenje, tkanje na okomitom stanu i doradu tekstila**. Bojili su tkanine prirodnim pigmentima u crvenu, purpurnu (boja cara). Te pigmente su uvozili iz Tira. Uvozili su i indigo i šafran.

sl.25. Freska iz Pompeja, prikazuje radnike koji vješaju rublje za sušenje

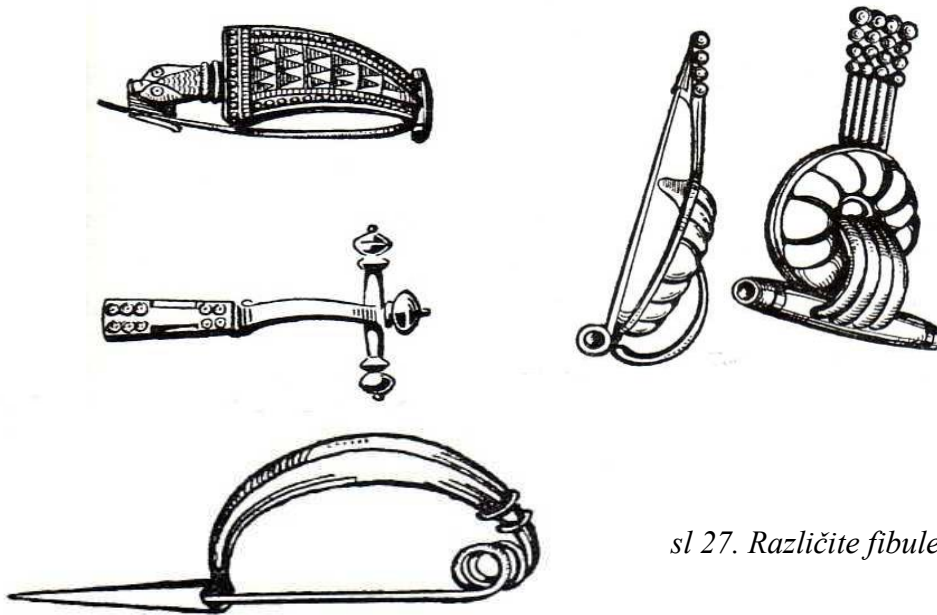
Pokrivala za glavu i frizure: U javnosti su žene pokrivala glavu tankom koprenom (**flameum**) ili su prebacivale kraj pale preko nje. Žene su poklanjale veliku pažnju frizurama. Nosile su dugu kosu, bojile ju, plele u pletenice i nosile visoke pundže. Nosile su i ekskenzije od kose koju su kupile od robinja. Kovrčale su kosu vrućim metalnim škarama, odlazile frizeru, **ornatrixu**, ili imale vlastitu robinju zaduženu samo za friziranje gospodarice.

sl.26 Različiti tipovi frizura

Nakit: Za razliku od Grka, Rimljani su nosili mnogo nakita. Fibule su, osim praktične, imale i dekorativnu ulogu. Žene su nosile narukvice oko ruku i gležnjeva, te ogrlice i naušnice. Nakit se izrađivao od emajla, željeza, slonovače, kameje i bisera.

sl 27. Različite fibule

sl.28 Muškarci i žene nosili su prstenje i amulete.

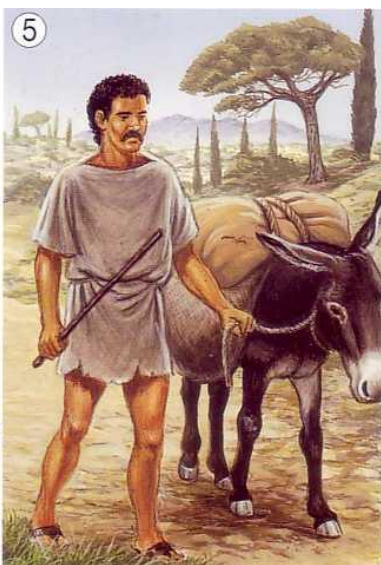
Literatura za učenike i preporučene stranice na internetu:

1. James Laver „**Costume&Fashion**“, Thames and Hudson Ltd, London 1996.
2. Loara Blažević i Sanja Pribić „**Estetika odijevanja**, Alfa, Zagreb 2000.
3. Knjiga svijeta „**Odjeća**“, Knjiga trgovina, Zagreb, 1996.
4. John Peacock „**Povijest odijevanja na Zapadu**, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2007.
5. Mary Schoeser „**Svijet tekstila**, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2009.
6. Jennifer Harris „**5000 years of Textiles**), British Museum Press, London, 2004.
7. CARNet, Portal za škole - Učenici, skole.hr, **Povijest odjeće** (prvi dio) autor: Ljerka Čulina

Preporučena literatura **nije obavezna**. Provjeravanje znanja (umeno i pismeno) će se vršiti prema održanim predavanjima na satu i skriptama koje su učenici dobili e-mailom. Literatura se preporuča učenicima koji žele znati više i proširiti vidike.

A) Zadaci za ponavljanje i vježbu:

I. Obzirom na karakteristike kostima odredi za osobe na crtežima kojem staležu pripadaju (velikaši, robovi, plebejci, konjanici, senatori...)

1) _____

4) _____

2) _____

5) _____

3) _____

6) _____

II. Objasni pojam DRAPIRANA ODJEĆA

III. Poveži parove:

hiton   Egipat

schenti   Rim

toga   Grčka

IV. Objasni nazive:

STROPHIUM je _____

ORNATRIX je _____

DALMATICA je _____

GALLICAE su _____

FIBULA je _____

SUBLIGACULUM je _____

PAENUL je _____

CLAVUS je _____

V. Koji su odjevni predmet Rimljani preuzeli od Grka? _____

VI. Koji su odjevni predmet Rimljani preuzeli od Etruščana? _____

VII. Koji su odjevni predmet Rimljani preuzeli od Barbara? _____

VIII. Za sljedeće tvrdnje zaokruži T (tačno) ili N (netočno)

Pektoral je naziv za tuniku purpurne boje   **T**   **N**

U Rimskom Carstvu togu nose svi muškarci stariji do 14 godina   **T**   **N**

U Rimskom Carstvu najkorištenije vlakno za odjeću je bila vuna   **T**   **N**

Pala je tunika sa rukavima   **T**   **N**

IX. Opiši obuću Rimljana _____

X. Što simbolizira Frigijska kapa? _____

